

Po Kl. Hepner — Ksenija:

Jurko gre v Križemsvet.

Jurko si je poveznil klobuk na glavo in podal materi roko.
»Kam pa, kam?« ga je vprašala mati.

»Grem naravnost v Križemsvet,
k letu pa se vrnem spet!«

»Prav imaš, sinko,« je menila mati. »Le glej, da se točno vrneš!«
»Mi daš popotnico?«
»Svojo zlato verižico in srebrn tolar ti dam; rabil ju boš na poti.«
Jurko se je lepo zahvalil, poljubil mater ter se podal na pot.
Na vasi sreča petelina:

»Kikerikiiii!
Jurko, kam pa ti?«

Jurko pa:

»Grem naravnost v Križemsvet,
k letu pa se vrnem spet!«

»Prav imaš,« meni petelin. »Le škoda, da ne morem s teboj!«
»Pa mi daj popotnico!«
»Na, vzemi!« pravi petelin. Sname z desne noge ostrogo in jo da Jurku.
»Če greš v Križemsvet, pomni: s to ostrogo lahko zajašeš vse, kar leze in
kar gre.« Jurko se lepo zahvali in jo mahne dalje. Baš je kramar odpiral
svojo kramarijo, pa pozdravi Jurka: »Kam pa ti že navsezgodaj?«

»Grem naravnost v Križemsvet,
k letu pa se vrnem spet!«

»Prav imaš!« meni kramar. »Če bi smel zapreti kramarijo, bi kar s tabo.«
»No, pa mi daj vsaj popotnico!«
Kramar vzame s police nahrbtnik in z njim oprta Jurka. »Tu notri boš
dobil jedače in pijače, kadarkoli boš lačen in žejen.« — Jurko se lepo
zahvali in jo mahne dalje. Pa ga ustavi stari doktor Dlakocep, ki ždi ob
svojem oknu in ugiba vreme. Ostro ga pogleda preko očal, ki čepe koncem
nosa: »Jurij, ali že spet na potep?«

»Grem naravnost v Križemsvet,
k letu pa se vrnem spet!«

Namah je doktor prijazen, kajti spomni se svojih mladih dni, in se
mu milo stori: »Prav imaš, Jurko! Tudi jaz sem preromal pol sveta, ko
sem bil še mlad.«

»Mi daš kaj za popotnico, striček?«

Doktor pomisli, sam sebi pokima in zgine z okna v sobo. Pa se takoj spet prikaže: v roki drži škatlico — notri so tri čudodelne kroglice. »Vsaka izmed teh-le kroglic ti izpolni željo. Pazi, da jih pametno porabiš! Pa srečno pot!«

»So grenke?« jih poduha Jurko, ki je moral jemati slične kroglice, ko je bil nekoč bolan.

»Pomni, da ti vsaka izpolni željo!« ponovi doktor.

Ham! Že je izginila ena v Jurkov želodček.

»En, dva, tri,
tako naj se zgodi:
namesto kroglic treh
naj jih bo takoj devet!«

Doktor Dlakocep Jurka jezno pogleda, udari z nogo ob tla, da kar zabobni, potem se pa zasmije in se smeje, smeje, da se mu trese trebušček. Zgine v sobo in prinese še šest kroglic, tako da jih ima Jurko devet. Lepo se zahvali in jo mahne dalje preko velikega travnika, skozi temno hosto

in mimo bele vasice. Ko stopi izza ovinka, pa zagleda pred sabo širo morje. Morje je sinjmodro, na nebu stoji solnce — kakor velika zlata žoga.

»Danes je lep dan,« si misli Jurko. »Ko bi imel barko, bi še kaj doživel.« Stopa naprej ob morju, pa pride do bajtice. Na bajtici je zapisano: Pero Jedrlnič, tesar — in Pero Jedrlnič sam sedi pred bajtico in puha dim iz črne pipe.

»Dober dan, Pero Jedrlnič!« ga pozdravi Jurko.

»Bog daj, sinko! Kaj te je pa prineslo k nam?«

»Grem naravnost v Križemsvet,
k letu pa se vrnem spet!«

»Pa znaš krmariti, če hočeš v Križemsvet?«

»Bi že šlo, pa barke nimam! Ali bi jo dobil pri tebi?«

»I, seveda, saj tešem ladje samemu kralju, čolne, barke, jadrnice, ki brzé po morju kakor ptice! Kaj naj tebi stešem?«

»Meni lepo, trdno barko, pa takoj, še danes!«

»Sinko, preveč se ti mudi! Tako brzo ne bo šlo! Pa ti pokažem vzorce.«
In ga pelje v bajtico. Tam je bilo polno malih barčic, belih in rdečih, dolgih in kratkih, z jambori, jadri in sidrom, kot prave velike barke.

»Tole bi rad!« pokaže Jurko na malo lično jadrnico. V jadrnici je sedel lesen mornar.

»Táko ti stešem v devetih dneh!«

»Tako dolgo ne bom čakal; kar to mi daj!«

»Vzorca ne dam!« se upre Pero Jedrlinić in mrko pogleda.

»Pa poglej, kaj ti dam zanj!« In Jurko položi na mizo srebrni materin tolar. Pero Jedrlinić ga bistro pogleda, izroči Jurku jadrnico in mu še vošči srečno pot. Jurko pa z barčico naravnost k morju. Valovi se zaganjajo v breg, kot bi mu prihajali naproti, in vabijo: »Jurko! Jurko! Jurko!«

»Le kako bo to?« tuhta Jurko. »Prevelik bom za tako barčico.« Pa se spomni čudodelnih doktorjevih kroglic, brž použije eno in si zaželi:

»En, dva, tri,
tako naj se zgodi:
naj v mali barki fantič sam
postanem majhen kapitan!«

In glejte čudo: Jurko postaja manjši in manjši, dokler ni tako majhen kot leseni mornar v barčici. Leseni mornar pa pretegne trde ude, da kar zaškripljejo, zleze iz barčice, se postavi strumno in ravno pred Jurka, se predstavi in pozdravi:

»Sem Mihač Štorkljač; na krovu vse v redu!«

»Prav, krmar. Odjadrava!«

»Takoj, kapitan, a prej se okrepcajva!«

Jurko razveže nahrbtnik, pa imata vsega dobrega dovolj: gnjati in pogače, pečene piške in pomaranč. Nato odrineta od brega. Valovi ju pozibavajo, in veter napne jadra, da barčica odrzvi v veliko širno morje kakor snežnobel galeb.

Devetdeset dni jadrata po morju, devetdeseti dan pa zagledata čudovito lep otok: oljke in fige, rožičeva drevesa in datljeve palme rasto na njem, in škržati pojo, ob bregu pa leže velike sive skale.

»K bregul!« ukaže Jurko. »Danes bova še kaj doživela.«

»Takoj, kapitan, a prej se okrepcajva!«

In Jurko razveže nahrbtnik in se okrepcata. Nato pa pristaneta. Prvo živo bitje, ki ga srečata na otoku, je siva poljska miška. Sedi pred svojo luknjo in ju prijazno gleda s svetlimi očesci.

»Dober dan, velecenjena!« jo pozdravi Jurko, Mihač Štorkljač pa se postavi strumno in ravno ter salutira.

»Dober dan!« pokima miška. »S kom imam čast?«

»Mornarja sva, ki bi rada kaj doživela.«

»Če bi rada kaj doživela, kar naravnost za nosom pojdita, pa prideta do kralja podgan. Ta je zloben in strašansko močan in ima veliko, strašno vojsko. Hu! Kar groza me je in strah, če pomislim!«

»Midva ne poznavava strahu!«

»Ljubi Bog,« reče miška, »zakaj sem vama le povedala! Požrl vaju bo, prav gotovo vaju bo požrl!«

»Stoopaj!« ukaže Jurko, pa stopata naravnost za nosom do podganjega gradu. Pred njim se šeta podganji kralj in si viha ogromne brke.

»Dober dan!« se pokloni Jurko.

»Kdo pa sta vidva?« ju nahruli podganji kralj.

»Mornarja sva in bi rada kaj doživela.«

»Ha-ha! Doživela!« se zlobno zasmije kralj. »Tam na južni obali taboré morski razbojniki! Tam lahko kaj doživita! Bogat plen imajo s sabo: načel sem jim že sedem hlebov sira. Pa imajo sabo tudi dekliča, ki venomer veka in toči solze; rdeč je in bel ta deklič in ima dolge zlate lase.«

»Mihač Štokljač!« ugane Jurko. »Kaj, če je to ugrabljena kraljična?«

»Najprej se okrepečajva, kapitan!«

»Ne, takoj grem na pot! Ti pa ostaneš in čuvaš najino barko. Vi pa, gospod kralj, me ponese te k razbojnikom!«

»Menda se ti je zareklo?!« zapiha kralj jezno.

»Hajdi v dir, konjiček!« zakličče Jurko in si pritrudi petelinovo ostrogo na desno nogo.

»Hajdi v moje žrelo!« krikne kralj in pokaže ostre zobe, da se naježijo orjaški brki. Jurko pa — ne bodi len! — ga v trenutku obrzda z zlato verižico, zavihiti se mu na hrbet, ga vzpodbode z ostrogo, pa ž njim v dir čez drn in strn. Tri dni in tri noči dirjata brez oddiha. Tretji dan pa pridirjata na južno obalo otoka — tam taboré morski razbojniki. Njih črna barka je zasidrana ob bregu, čuva jo petero mrkogledih, črnih in kosmatih razbojnikov.

»Stoj!« ukaže Jurko, skoči s hrbta čudnega konjička in se napoti naravnost v razbojniški tabor. Kralj podgan zapiha same jeze, se obrne in jo popiha domov. Kar z zlato verižico obrzdan.

Jurko stopa do velikega belega šotora in prisluhne, kajti v šotoru je nekdo jokal in tožil, da se Bog usmili! Trikrat se splazi okrog šotora, da iztakne luknjico, ravno prav veliko, da smukne skoznjo. Sredi šotora sedi prelepa kraljična, bela in rdeča in z zlatimi kodri, pa joka, joka, da lijó solze kar v potočkih po svileni obleki. Jurko ji sede na srebrni čevlček, in ker se mu kraljična smili v dno srca, jo tolaži kakor otročička:

»Nikar ne jokaj, kraljična mila, svileno obleko si pokvariš s solzami. Obljubljam ti, da boš še nocoj spala v svoji zlati posteljci!«

Kraljična prisluhne: »Kaj pa cvrka? Je li čriček sem zašel?«

»Ne, jaz sem, kapitan Jurko,« pravi dečko, zleze kraljični na koleno in se globoko prikloni. Varno si ga kraljična posadi na dlan in si ga ogleda od vseh strani.

»Kaj si prejle obljubil? Daj, ponovi!« prosi kraljična.

»Obljubljam ti, da boš še nocoj spala v svoji zlati posteljci!«

Kljub svoji tugi se kraljična zasmije: »Kako pa, junaček, kako boš to naredil?«

Jurko pa vzame doktorjevo škatlico iz žepa in si želi:

»En, dva, tri,
tako naj se zgodi:
kraljična naj nocoj še spi
v svoji zlati posteljci!«

In da bi tem bolj držalo, použije kar dve čudodelni kroglici. A čuj! Ropot in krik, kot bi pristajale barke, trobenta kliče, orožje žvenketa, koraki prihajajo po produ, bridki meč prereže šotor od vrha do tal — in kralj in kraljica z vojsko in spremstvom stojita pred njima, objameta hčerko in se smejeta in jokata hkrati.

Kraljična pa pravi: »Jurko, ti boš odslej moj bratec in boš bival pri nas na dvoru.«

»Hvala lepa,« pravi Jurko, »ne maram! Rad bi še kaj doživel!«

Pa se lepo ukreajo, kralj, kraljica in kraljična z vojsko in spremstvom. Še enkrat se zahvalijo in se poslovijo, potem odjadrajo.

Črna, ogromna razbojniška ladja pa leži še vedno nepremično ob bregu. Na krovu spi vseh petero črnih, kosmatih razbojnikov: ne vidijo nič in ne slišijo nič.

Jurko odpre škatlico, spet použije dve kroglici in pravi:

»En, dva, tri,
tako naj se zgodi:
naj bom orjak,
razbojnikom enak!«

In že raste, raste, raste, v višino in v širino, da je velik kot zvonik in močan kot tisoč mož. S svojim hrbtom zastre solnce, se zasmeje, pa se zdi, da je zagrmelo. Pihne v črno razbojniško barko, pa se razbojniki zbude in planejo na noge, kajti zdi se jim, da besni strašen vihar. Jurko pa prime vsakega posebej s palcem in kazalcem in jih postavi na otok, z drugo roko pa stre črno razbojniško ladjo kot piškav oreh.

Razbojniki obsede na otoku in nikamor več ne morejo brez svoje črne barke. Ljudje so imeli poslej mir pred njimi.

Jurko pa naredi tri korake preko otoka in je že pri svoji barčici. Použije kroglico in je spet majhen kot poprej. Mihač Štorkljač pa se postavi ravno in strumno predenj in pozdravi: »Na krovu vse v redu, kapitan!«

»Odrinemo takoj!«

»Prav, kapitan, a prej se okrepcajva.«

Ko se okrepcata, odrineta. Devetdeset devet dni in noči jadrata po morju, devetdesetdeveti dan pa sta na domači obali.

»Zdaj lahko rečem, da sem nekaj doživel,« pravi Jurko in si globoko oddahne. Potem vzame škatlico in použije predzadnjo čudodelno kroglico:

»En, dva, tri,
tako naj se zgodi:
da coper, coper, hudi čar
izgine za vsekdar!«

V Mihaču Štorkljaču pravi rrrrsss! Roki mu omahneta in že sedi nepremično v beli barčici in topo gleda predse. Jurko pa, ki je spet pravi Jurko, stisne barčico pod roko in jo mahne proti domu: mimo bele vasice, skozi temno hosto, preko velikega travnika, do domače hiše, naravnost v izbo stopi, kjer sedi mati in krpa nogavice.

»Hvala Bogu, da si prišel!« si oddahne. »Bala sem se že zate.«

»Pa sem ti tudi nekaj prinesel, mati!« pravi Jurko in ji vtakne v usta zadnjo kroglico. »Zdaj si lahko nekaj želiš, pa se ti izpolni!«

»Želim, da bi vedno ostal pri meni!«

»Ne drži!« pravi Jurko. »Morala bi bila povedati v pesmici.«

Danilo Gorinšek:

Vlak.

*Puh, puh — to je vlak,
vlak tovoren, kot ni vsak,
puh, puh — puha dim,
Mirko vlak je, vozi v Rim.*

*Puh, puh — brez skrbi,
da se vlaku kaj zgodi;
puh, puh — puha dim,
daleč, daleč je še Rim!*

*Puh, puh — čez goré,
čez zelene travnike,
puh, puh — čez ravni
Mirko-vlak drvi, droi.*

*Puh, puh — vlak stoji,
vlak zdaj v postelji leži,
zdaj hudo bolan je vlak,
vlak zdaj pije — čaj gorak.*